

GMO FREE TURKISH COTTON

Standart

Versiyon 2.0, 10 Temmuz 2018

İÇİNDEKİLER

Birinci Bölüm: GENEL BİLGİLER

1. GİRİŞ
  - 1.1.GMO Genel Tanımı
  - 1.2.GMO Risklerine ve GMO FREE Turkish Cotton Kimliğine Genel Bakış
2. GMO FREE TURKISH COTTON STANDARDI GENEL BİLGİLENDİRME
  - 2.1.Kapsam ve Amaç
  - 2.2.GMO FREE Turkish Cotton Standardı Nedir?
  - 2.3.GMO FREE Turkish Cotton Standardının Gelişimi
  - 2.4.GMO FREE Turkish Cotton Standardı ve Kalite Kimlik Etiketleri Fikri Hakları

İkinci Bölüm: SERTİFİKASYON KRİTERLERİ

1. SERTİFİKASYON SÜRECİ, MASTER SERTİFİKA
2. BİLGİ VE FAALİYETLERE ERİŞİMİN SAĞLANMASI
3. YILLIK DENETİMLER
4. ÜRÜN TAŞIMA SERTİFİKASI

Üçüncü Bölüm: GMO FREE TURKISH COTTON STANDARDI KRİTERLERİ

1. KALİTE YÖNETİMİ
  - 1.1.Sorumluluklar
  - 1.2.Dokümanlar
  - 1.3.Eğitim ve Yetkinlik
  - 1.4.Kayıtlar
2. HAMMADDE KOŞULLARI
3. SAF ÜRÜN VE KARMA ÜRÜN İÇİN KOŞULLAR
4. ETİKETLEME KOŞULLARI
5. AYIRMA VE TANIMLAMA
6. İZLENEBİLİRLİK İLKELERİ
7. GELEN ÜRÜNÜN KONTROLÜNE İLİŞKİN İLKELER
8. ÇEVRE KRİTERLERİ
9. SOSYAL KRİTERLER
10. NUMUNE ALMA VE TEST KRİTERLERİ
11. LOGO KULLANIM KRİTERLERİ

Ekler:

1. TANIMLAR

Birinci Bölüm

GENEL BİLGİLER

1. GİRİŞ

1.1. GMO Genel Tanımı

Bir canlının genetik diziliminin değiştirilmesi ve ona kendi doğasında bulunmayan farklı bir özellik kazandırılması amacıyla; kesme, yapıştırma ve çoğaltma işlemleri kullanılarak başka bir canlıdan gen aktarımı yapılabilmektedir. Bu teknoloji dünya genelinde İngilizce “*Bio-Technology*” terimi ya da “*BT*” kısaltması ile anılmakta ve bu teknoloji ile elde edilen organizmalara İngilizce “*Genetically Modified Organisms*” veya kısaca “*GMO*” denilmektedir. Bu bağlamda BT teknolojisi ile üretilmiş GMO içeren tohumlarla yetiştirilen pamuk bitkisi de yine İngilizce “*BT Cotton*” ya da “*GMO Cotton*” olarak anılmakta, GMO içermeyen tohumlarla yetiştirilen pamuk bitkisi ise “*GMO Free Cotton*” ya da “*Non-GMO Cotton*” olarak adlandırılmaktadır. Bu terimlerin Türkçe karşılıkları “*Biyoteknoloji (Bt)*”, “*Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar (GDO)*”, “*GDO’lu Pamuk*” ve “*GDO’suz Pamuk*” tur. Standart metninde bu terimlerin Türkçe karşılıkları kullanılmaktadır. Ancak Standart ve standarda esas oluşturan kalite kimlik adının, uluslararası açılım dikkate alınarak, İngilizce “*GMO Free Turkish Cotton*” olması uygun görülmüştür.

1.2. GMO Risklerine ve GMO Free Turkish Cotton Kimliğine Genel Bakış

Biyoteknoloji ticari anlamda ilk kez, mısır, soya ve pamuk yetiştiriciliğinde “daha düşük maliyetle daha yüksek verim” iddiasıyla, kullanılmaya başlamış ve tohum firmalarının yoğun lobi ve tanıtım faaliyetleri sonucunda hızla yaygınlaşmıştır. Ne var ki, geçen yirmi yılı aşkın süre zarfında bu iddia tam olarak doğrulanamamış, aksine GDO’lu tohumlarla yapılan üretimin beklenmedik bazı ekonomik, ekolojik ve sosyal sonuçları görülmeye başlamıştır. Ürün veriminde değişkenlik, bazı kalite kriterlerinde bozulma, hedef zararlı ve yabancı ot popülasyonlarındaki azalmalara karşılık hedef dışı olanlarda beklenmedik artışların ortaya çıkması, gen sürüklenmesi ve bunun sonucunda ortaya çıkan genetik kirlilik ve doğal gen kaynaklarına yönelik tehditler, tohum temininde özel sektör egemenliği, dışa bağımlılık ve sürekli artan maliyetler, tüketici hakları ve halk bilinci konularında varlığını sürdüren belirsizlikler bu anlamda öne çıkan konulardır. Bunların yanı sıra, hepsinden önemli olarak GDO’lu ürünlerin insan sağlığına yönelik ciddi tehditler içerme olasılığının yok edilmemiş olmasıdır. Bu teknolojiyi geliştiren ve uygulamaya geçirenlerin aksini iddia etmelerine karşılık, GDO’lu ürünlerin insanların bağışıklık sisteminde ve santral sinir yapısında tahribatlara, mikroplu hastalıklara karşı kullanılacak antibiyotiklerin etkinliğini azalmasına, kanser ve alerjik reaksiyonlara, gıda kalitesinde ciddi azalmalara, potansiyel toksitenin artmasına, muhtemel yeni virüs ve yeni toksin oluşumuna neden olabileceğine dair riskler varlığını sürdürmektedir.

GDO'lu tohumlarla yapılan bitkisel üretimin geneli için sayılan bu risklerin tamamı GDO'lu pamuk üretimi için de geçerlidir. GDO'lu pamuk üretimi buna rağmen tohum firmalarının yoğun lobi ve propaganda faaliyetleri sonucunda yaygınlaşabilmiştir. Büyük pamuk üreticisi ülkelerin çoğu hızlı kararlarla bu teknolojiyi benimsemişler ve yirmi yıl gibi kısa bir süre zarfında dünya pamuk alanlarının %75'inde GDO'lu tohumlarla pamuk üretilir hale gelmiştir. Ancak yukarıda GDO'lu ürünlerin geneli için sıralanan sorunların GDO'lu pamuk üretiminde de, fazlasıyla görülmesine bağlı olarak bu yaygınlaşma durmuş ve anılan risklerle ilgili tartışmalar tekrar alevlenmiştir. *(Bu bağlamda Burkina Faso GDO'lu pamuk üretiminden tümüyle çıkma kararı almış, Hindistan ve Güney Afrika GDO'suz pamuk üretimine geri dönmeye çarelerini aramaya başlamıştır.)* Bu tartışmalar, özellikle gelişmiş toplumlarda GDO'lu ürünlere karşı ciddi tepkilerin doğmasına ve insanların doğal ürünlere olan ilgisinin artmasına neden olmaktadır. Teknoloji bir bakıma kendisiyle birlikte kendi panzehirini oluşturmakta; GDO'lu ürünler GDO'suz ürünler için yeni fırsat alanları açmaktadır.

Bu anlamda *“Pamuk”* hem lif hem de gıda bitkisi olarak büyük öneme sahiptir. Pamuk asıl ve yan ürünleri tekstilden gıdaya ve sağlıktan kozmetiğe uzanan perspektifte onlarca sanayi tarafından insanlarla doğrudan teması olan veya insanlar tarafından tüketilen ürünlerin üretiminde ham madde olarak kullanılmaktadır. Giyim-kuşam ve ev tekstil ürünleri; bitkisel yağ ve türevleri, hayvan yemi, medikal ve kozmetik ürünleri bunların başlıcalarıdır. Bu nedenle söz konusu sanayiler için *“GDO'lu Pamuk”* kullanımı ne kadar ciddi tehditler içeriyorsa, *“GDO'suz Pamuk”* kullanımı da o kadar büyük fırsatlar barındırmaktadır.

GDO'lu pamuk üretimi dünya genelinde hızla yaygınlaşırken Türkiye, Yunanistan ve İspanya ile birlikte, Avrupa Birliği biyogüvenlik yasalarına bağlı kalarak GDO'lu pamuk tohum kullanımını yasaklamış ve böylece sadece *“GDO'suz Pamuk”* üreten ayrıcalıklı üç Dünya ülkesinden biri ve en büyüğü konumuna gelmiştir. Bu bağlamda ülkemiz konvansiyonel ıslah metodlarıyla GDO'suz pamuk ıslahında büyük başarı sağlamış, ayrıca pamuk çiftçilerimizin giderek gelişen deneyim ve uzmanlıkları sayesinde, sadece Avustralya'nın %10 kadar gerisinde, ancak diğer bütün GDO'lu pamuk üreten ülkelerin üstünde verim ve kalite değerlerine ulaşabilmiştir. **Bu anlamda ülkemiz hem saf GDO'suz pamuk asıl ve yan ürünleri üreticisi, hem de saf, kirlenmemiş GDO'suz pamuk gen kaynağı olarak dünya pamukçusunda çok önemli ve özgün bir konum kazanmıştır.** Bu önemli ve özgün konum bir yandan ülkemiz için eşsiz fırsatlar içerirken, diğer yandan ülkemize dünya pamukçuluğu adına ciddi sorumluluklar yüklemektedir. *“GMO Free Turkish Cotton”* kalite kimliği GDO'suz Türk Pamuğunun dünya genelinde tanınmasını ve bu bağlamda GDO'suz pamuk üretiminin küresel nihai tüketiciler nezdinde fark edilmesini sağlamak suretiyle bu fırsatların faydaya dönüşmesinde ve ilgili sorumlulukların yerine getirilmesinde etkin rol oynayacaktır.

2. GMO FREE TURKISH COTTON STANDARTI GENEL BİLGİLENDİRME

2.1. Kapsam ve Amaç

Bu standartın amacı, GDO'suz pamuk asıl ve yan ürünlerinin (lif, çığıt, linter; yağ ve türevleri, küspe, posa, kapçık, telef, vd) işlendiği tüm sanayi süreçlerinde üretici kriterlerini belirleyerek çevresel ve sosyal sorumluluk sahibi bir üretimi garanti altına almak ve ürün izlenebilirliğini sağlayarak son tüketiciye etiketleme ile GDO içermeyen güvenilir ürünler sunmaktır. Standart bu amaca çırçırılama işleminden başlayarak GDO'suz pamuk asıl ve yan ürünlerinin işlendiği Tekstil, Hazır Giyim, Gıda, Medikal, Kozmetik, Yem, Organik Gübre, Temizlik Malzemeleri sanayilerinin bütün işleme sürecini ve ticaret adımlarını sertifikalandırmak ve bu sayede tarladan nihai tüketiciye uzanan zincirde yer alan bütün GDO'suz pamuk asıl ve yan ürünlerinin takibini yaparak ulaşmayı hedeflemektedir.

Bu standarda GDO'suz tohum kullanılarak yetiştirilmiş kütlü pamukları işleyen çırçır işletmeleri ile pamuk asıl ve yan ürünlerini (lif, çığıt, linter; yağ ve türevleri, küspe, posa, kapçık, telef, vd) işleyerek saf ya da karışım yarı mamül veya mamül ürünlere dönüştüren, asıl ve yan pamuk ürünleri ile pamuklu yarı mamül ve mamül ürünlerin ticaretini yapan ve ürünlerini belgelendirmek isteyen bütün firmalar başvurabilir. Bu başvuru tamamen gönüllülük esasına dayalı olup herhangi bir zorunluluk içermez.

2.2. GMO Free Turkish Cotton Standardı Nedir?

GMO Free Turkish Cotton Standardı; pamuk asıl ve yan ürünlerinin işlendiği tüm sanayi süreçlerinde GDO'suz pamuk asıl ve yan ürünlerinin satın alımının, işlenmesinin ve kullanımının izlenmesi, üretici kriterlerinin belirlenmesi ve belgelendirilmesi için oluşturulmuş bir standarttır.

Bundan sonra yer alan metinlerde GMO Free Turkish Cotton Standard'ı,, "*standart*" olarak, GMO Free Turkish Cotton Standard'ına göre sertifikalandırılmış mamul veya yarı mamul GDO'suz pamuk asıl ve yan ürünleri ise "*standart ürünleri*" olarak da anılacaktır.

Standart; nihai tüketicilerin satın aldıkları ürünlerin etiketlerinde bildirilen oranlarda GDO içermeyen hammadde kullanıldığından emin olmalarını sağlar. Ayrıca, tedarik zincirinde yer alan firmalar için, yarı mamül veya mamül ürünlerin hangi oranlarda standart ürünü içerdiğinin belgelenmesinde kullanabilecekleri bir araçtır.

2.3. GMO Free Turkish Cotton Standardının Gelişimi

Bu Standart canlıların üzerinde yapılan genetik değişiklikler nedeni ile canlının genetiğinde kendi türlerine ait olmayan genleri taşımasından kaynaklı sağlığa, çevreye, biyolojik çeşitlilik ve ekolojik dengeye karşı önemli tehdit ve riskler içeren GDO'lu pamuk ürünlerine karşılık GDO içermeyen pamuk ürünlerinin sürdürülebilirliği ve izlenebilirliğini sağlamak amacı ile ilk kez 2011 yılında "Ulusal Pamuk Konseyi" ve "İzmir Ticaret Borsası" tarafından oluşturulmuş; daha sonra aradan geçen süre zarfında Türkiye

ve dünya pamukçuluğunda ortaya çıkan gelişmeler ve ihtiyaçlar doğrultusunda güncellenerek Temmuz 2018 itibariyle yayımlanmıştır.

2.4. GMO Free Turkish Cotton Standardı ve Kalite Kimlik Etiketi Fikri Hakları

"GMO Free Turkish Cotton" ibare ve/veya logosuna ait kalite standartları, marka hakları dahil tüm fikri ve sınai haklar üzerinde Ulusal Pamuk Konseyi ve İzmir Ticaret Borsası müştereken mülkiyet hakkına sahip olup, her biri işbu sözleşmedeki standartlar kapsamında gerek müştereken gerekse münferiden marka haklarını kullanma hakkına sahiptir. Ancak bu hakların münferiden kullanımında iki kurum arasındaki koordinasyonu sağlamak üzere, yetkilendirme başta olmak üzere bütün süreçlerde, sürecin her aşamasında hakkı kullanan kurumun diğer kurumu bilgilendirmesi zorunludur.

İkinci Bölüm

SERTİFİKAYSON KRİTERLERİ

1. SERTİFİKASYON SÜRECİ, MASTER SERTİFİKA

GMO Free Turkish Cotton Standardı sertifikasyonuna katılmak isteyen firma, Ulusal Pamuk Konseyi veya İzmir Ticaret Borsası tarafından yetkilendirilmiş sertifikasyon kuruluşuna başvurarak faaliyet alanı, yeri, yürüttüğü aktivite ve üretilen ürünler gibi sertifikasyon kuruluşunun talep ettiği tüm detayları bildirir. Firmanın, beyan ettiği bilgiler ve bu standart doğrultusunda fiziki bir denetimden geçmesi gerekir. Bu denetim sonucunda sertifikasyon firması tarafından pozitif ve negatif bulguları içeren kontrol raporu yayınlanır. Firma yetkili personeli tarafından bu rapor her iki tarafın imzasını içerir şekilde teslim alınır ve negatif bulgular doğrultusunda gerekli düzeltici faaliyetler gerçekleştirilir. Düzeltici faaliyet sonuçlarının sertifikasyon firması tarafından onaylanmasından sonra firmanın GMO Free Turkish Cotton Standardı kapsamında üretim ve/veya ticaret yapabilirliğini gösteren "**Master Sertifika**" yayınlanır. Firmanın standarda göre denetimden geçtiğini ve standart ürünlerinin işlemesine ve ticaretini yapmasına izin verildiğini gösteren "**Master Sertifika**" geçerliliği bir (1) yıldır. Bütün bu süreç firma adına fason işlem yapacak alt üretici konumundaki firmalar için de uygulanır.

2. BİLGİ VE FAALİYETLERE ERİŞİMİN SAĞLANMASI

Sertifikasyon talep eden firma, denetim amacıyla, ünitenin tüm bölümlerine ve tüm tesise ve aynı zamanda hesaplara ve ilgili destekleyici dokümanlara erişim iznini sertifikasyon firmasına vermek zorundadır. Firma, sertifikasyon firmasına denetim amacıyla gerekli olan tüm bilgileri sağlayacaktır.

3. YILLIK DENETİMLER

Sertifikasyon firması, en az yılda bir (1) kez tüm tesislerin tam bir fiziksel denetimini yapmak zorundadır. Ayrıca, sertifikasyon firması, habersiz denetim ziyaretleri yapma

hakkına sahiptir. Bu ziyaretlerde öncelik, özellikle riskin yüksek olduğu ve GMO içeren ürünlerin işlendiği bilinen ya da şüphelenilen ünitelerdir.

4. ÜRÜN TAŞIMA SERTİFİKASI

“GMO Free Turkish Cotton Ürün Taşıma Sertifikası”, tüketicilerin ürünün etiketlerinde bildirilen oranda standart ürünlerini içerdiğinden emin olmalarını sağlayan; ayrıca ürün üretiminin çevresel kurallara ve sosyal etik değerlere uygun olarak yapıldığını göstermekte yardımcı olan, ilgili sertifikasyon kuruluşunca yayınlanmış bildirimdir. Üreticinin sattığı “GMO Free Turkish Cotton” etiketli ürün için “Ürün Taşıma Sertifikası” alması zorunludur. Taşıma sertifikası başvurusu sırasında, başvuru yapan firma hammadde kaynağının ispatını yapmakla yükümlüdür.

Üçüncü Bölüm

GMO FREE TURKISH COTTON STANDARDI KRİTERLERİ

1. KALİTE YÖNETİMİ

1.1. Sorumluluklar

Standartın gerekliliklerini, organizasyon içerisinde uygulamak için genel sorumluluk ve yetkiye sahip bir yönetici, işveren ya da işveren vekili tarafından atanmalıdır. Standartın yürütülmesiyle ilgili diğer bütün personel, görev ve sorumluluklarıyla beraber tanımlanmalıdır.

1.2. Dokümanlar

Organizasyon, bu standart için uygulanabilir tüm şartları kapsayan, prosedürleri ve/veya çalışma talimatlarını oluşturmalı ve uygulamalıdır. Organizasyon her prosedür ve/veya talimatın uygulamasından sorumlu olan kişiyi belirlemelidir. Organizasyon, alım ve satımını yaptığı standarda ait hammadde ve ürünler arasındaki dengeyi, kütle hesabı yaparak balans tablosu üzerinde göstermekle yükümlüdür.

1.3. Eğitim, Yetkinlik

Organizasyon, standardın uygulanmasında görev alan personeli standart ile alakalı olarak bilgilendirmelidir. Verilecek eğitimler standart ile alakalı prosedür, talimat ve bunların uygulamalarını kapsamalıdır. Verilen eğitim kayıtları muhafaza edilmeli ve yeni görev alan çalışanlar için bu eğitimler tekrarlanmalıdır.

1.4. Kayıtlar

Organizasyon, standardın uygulanabilir şartlarını kapsayan, güncel ve güncel olmayan bütün kayıtları muhafaza etmelidir. Satın alma ve satış belgeleri, eğitim kayıtları, üretim kayıtları, miktar özetleri dahil olmak üzere tüm kayıt ve raporlar için, saklama süresi en az beş (5) yıldır.

2. HAMMADDE KOŞULLARI

- 2.1. Bu standardın sertifikalandırma süreci çırçırılama aşamasında ortaya çıkan pamuk asıl ürünleri (lif, çiğit, linter) ile başlar. Bu standartın sertifikalandırıldığı ilk adımı oluşturan çırçırılama işlemi yapan firmaların hammaddeleri için aranması gereken koşullar, ilgili Borsa tarafından verilen ve üzerinde “GMO Free Turkish Cotton“ logosu, Çırçır İşletmesi Kod’u ve etiket Seri Numarası yazılı “**GMo Free Turkish Cotton etiketi**” ile hammadde tedarikine dair **müstahsil makbuzları** ya da **Elektronik Ürün Senetleridir(ELÜS)**. Ayrıca hammaddenin ispatına dair sertifikasyon kuruluşunun gerekli gördüğü durumlarda iddia edilen pamuk asıl ürünlerinden (lif, çiğit, linter) numune alınarak **GMo var/yok analizi** uygulanabilir. **Bu analiz sonucunun “GMo Free Turkish Cotton” olarak kabulü için eşik değer “binde dokuz (%0,9)”dur.** Analiz sonucunda ilgili örnekte dış etkenlerden kaynaklanan GDO bulaşıklığı saptanması halinde, bu bulaşıklık değeri binde dokuz ve altında bir oranda ise ilgili pamuk asıl ve yan ürünü “GMo Free Turkish Cotton” standardına uygun ürün kabul edilir ve ürüne “GMo Free Turkish Cotton” etiketini kullanma hakkı verilir; dış kaynaklı bulaşıklığın binde dokuz eşik değerinin üstünde olması durumunda ise, ilgili pamuk asıl ve yan ürünü “GMo Free Turkish Cotton” standardına uygun ürün olarak kabul edilmez ve ürüne “GMo Free Turkish Cotton” etiketini kullanma hakkı verilmez.
- 2.2. Sertifikalandırma sürecinin başlatılacağı Çırçır İşletmesi “Müstahsil Makbuzları” veya “Elektronik Ürün Senetleri-ELÜS” ile ispatlanan hammadde tedarikine uygun kapasite ve ilgili standartları karşılayan özellikte Kurutma Ünitesine sahip olmalıdır.
- 2.3. Sertifikalandırma sürecinin başlatılacağı lif pamuk balyaları tümüyle “GMo Free Turkish Cotton” hammaddesinden üretilmiş bezle ambalajlanmış olmalıdır.
- 2.4. Çırçırılama işlemi sonrasındaki süreçlerde kullanılacak pamuk asıl ürünleri (lif, çiğit ve linter) ile bunların işlenmesiyle ortaya çıkacak mamül ve yarı mamül, yan ve türev ürünlerin (küspe, yağ, yağ türevleri, posa, vs) hammaddelerinin bu standarda uygunluğunun ispatı için bir önceki tedarikçiden alınan taşıma sertifikasının beyan edilmesi zorunludur. Sadece GDO’lu pamuk içermediğine dair analiz sonucu bulunan yarı mamuller, GMo Free Turkish Cotton Standardı için hammadde olarak kabul edilemez.

3. SAF ÜRÜN VE KARMA ÜRÜN BİLEŞİMİ İÇİN KOŞULLAR

- 3.1. Bu standarda göre etiketlenecek, sadece pamuk asıl ve yan ürünlerinden elde edilmiş, saf, tekstil ve diğer bütün sanayi ürünlerinin içeriklerinin tamamı bu standardın hammadde koşullarını sağlayan “GMo Free Turkish Cotton” asıl ve yan ürünlerinden oluşmalı ve bu yüzde (%) oranı ürün bileşim etiketinde verilmelidir.

- 3.2. Bu standarda göre etiketlenecek karma tekstil ve hazır giyim ürünlerinin pamuklu içeriğinin tamamı (%100'ü), bu standardın ham madde koşullarını sağlayan "GMO Free Turkish Cotton" pamuk asıl ürünlerinden oluşmalı, ayrıca ürün en az %50 pamuk içermeli ve içerikteki pamuk oranı ürün bileşim etiketinde verilmelidir. Bu hesaplama üründe bulunan aksesuarlar dahil edilmez. Karma ürünlerin, "GMO Free Turkish Cotton" dışında kalan kısmı diğer doğal elyaf (keten, yün, v.s.) ile rejenere ve sentetik gibi farklı elyaflardan olabilir.
- 3.3. Bu standarda göre etiketlenecek, Tekstil ve Hazır giyim dışındaki, karma diğer sanayi ürünlerinin (Bitkisel yağ ve diğer gıda ürünleri, hayvan yemleri, temizlik malzemeleri, medikal ve kozmetik ürünler, vs) pamuklu içeriklerinin tamamı (% 100), bu standardın ham madde koşullarını sağlayan "GMO Free Turkish Cotton" pamuk asıl ve yan ürünlerinden oluşmalıdır.
- 3.4. Sertifikalı firma bu standart kapsamında üretimini ya da satışını gerçekleştireceği ürün gruplarını, ürün içeriğinde bulunan bu standarda ait hammadde miktarlarını içerecek şekilde belirlemeli ve bunları güncel tutmalıdır.

4. ETİKETLEME KRİTERLERİ

- 4.1. Sertifikalı firma tarafından üretilen ve/veya satılan GMO Free Turkish Cotton Standardı ürünlerinde, aşağıdaki kriterleri sağlayan etiketler bulunmalıdır.
- Üründe kullanılan "GMO Free Turkish Cotton" hammadde yüzdesi
  - Sertifikasyon kuruluşu tarafından verilen üretici lisans numarası
  - Standardın ismi; "GMO Free Turkish Cotton Standart"
  - Son üretici tarafından verilen ürün kod numarası (lot, parti, order no v.b.)
  - GMO Free Turkish Cotton Standardı logosu (İsteğe bağlı):

Hammaddeler İçin

Nihai Ürünler İçin

5. AYIRMA VE TANIMLAMA

- 5.1. Standard kapsamında ki bütün ham maddeler, mamul ve yarı mamuller, içeriğinin değişmesi önlenecek şekilde taşınmalı, işlenmeli ve depolanmalıdır.
- 5.2. GMO Free Turkish Cotton Standardı ham maddeleri, mamul ve yarı mamulleri depolama, işleme ve taşıma sürecinde açık bir şekilde etiketlenerek tanımlanmalıdır.

6. İZLENEBİLİRLİK İLKELERİ

- 6.1. GMO Free Turkish Cotton Standardında hammaddelerine ve bu standart kapsamında satılan ürünlere eşlik eden nakliye faturası veya dökümanı (irsaliye, vb) gibi evraklar mevcut olmalıdır.
- 6.2. Sertifikalı firma, standart kapsamında satılan ürünlerinin fatura ve taşıma dokümanlarında aşağıdaki ifadelerin yer alıyor olmasını sağlamalıdır.

A - Sertifikalı firmanın adı ve adresi

B - Müşterinin adı ve adresi

C - Dokümanın hazırlanma tarihi, doküman numarası

D - Ürün tanımlaması

E - Satılan Ürünün miktarı

F - Üründe içeriğinde bulunan "GMO Free" ham madde yüzdesi

G - Ürün kimlik numarası (parti, lot vb.)

H - Standardın ismi "GMO Free Turkish Cotton Standard"

7. GELEN ÜRÜNÜN KONTROLÜNE İLİŞKİN İLKELER

- 7.1. Mamul ve yarı mamul alıcıları, alım yapmadan önce, üretici ve/veya satıcıların, geçerli GMO Free Turkish Cotton Standartı, Master Sertifikalarını doğrulamakla yükümlüdür.
- 7.2. Sertifikalı firma tedarik edilen "GMO Free Turkish Cotton" ham madde miktarını takip etmeli ve kayıt altına almalıdır.
- 7.3. Alıcı sertifikalı firma alımda aşağıdakileri kontrol etmekle yükümlüdür:
  - Paket ve konteynerin bütünlüğü ve sağlamlığını
  - Gelen ürüne eşlik eden dokümanların ve etiketlerin standart kriterlerine ve ürün içeriğine uygunluğunu
  - Gelen ürünün genel durumu ve kalitesi ve niteliğinin doğruluğunu
  - Gelen ürünün miktarını

7.4. Gelen ürüne ilişkin yapılan kontrollerden çıkacak sonuç, sertifikalı firma tarafından kayıt altına alınmalıdır. Kontrol sonucunda bir uyumsuzluk kuşkusu varsa, bu ürünün işlenmesine şüpheler giderilene kadar başlanmamalıdır.

8. ÇEVRE KRİTERLERİ

- 8.1. Organizasyon çevre etkisi konusunda yerel yasalara uyumluluğunu, gerekli izinler ile göstermekle yükümlüdür.
- 8.2. Sertifikasyon kapsamındaki tüm ünitelerin yönetim tarafından onaylanmış yazılı bir çevre politikası olmalıdır. Bu politika kuruluşun genel çevre faaliyetlerini, prensiplerini, amaç ve hedeflerini içerecek şekilde olmalıdır.
- 8.3. Organizasyon atıklarının tanımlandığı, depolama koşulları ve bertaraf yöntemlerinin belirlendiği bir atık yönetim planı oluşturmalıdır.
- 8.4. Tüm atıklar yerel resmi otoritelerin kabul ettiği şekilde uzaklaştırılıyor ve bertaraf ediliyor olmalıdır.
- 8.5. Islak işlem yapan veya evsel atık dışında tehlikeli atık su çıktısı bulunan üniteler, yerel resmi otoritelerin kabul ettiği arıtma yöntemini kullanıyor olmalıdır. Dahili arıtma tesisi bulunan ünitelerin arıtma analiz sonuçları resmi otoritelerin kabul ettiği limit değerlere uygun olmalıdır.

9. SOSYAL KRİTERLER

- 9.1. Zorunlu ya da borçlandırılmış işgücü kullanılamaz.
- 9.2. İşveren İşçilerden “depozito” veya kimlik belgelerini teslim etmelerini talep edemez ve işçiler makul bir uyarı süresi sonunda işyerinden ayrılabilirler.
- 9.3. Herhangi bir şekilde çocuk işçi istihdam edilemez. Şirketler çalışmakta olduğu saptanan tüm çocukların kaliteli bir eğitime katılması ve artık çocuk olarak değerlendirilemeyeceği bir yaşa kadar orada kalmasını sağlama üzere, söz konusu bu çocukların eğitimini sağlamakla yükümlüdür. “çocuk” ve “çocuk işçi” terimlerinin yorumlanması dahil ILO standartlarının ilgili hükümleri (C138, C182) dikkate alınacaktır.
- 9.4. 18 yaşın altındaki genç insanlar akşamları ve tehlikeli işlerde çalıştırılmazlar.
- 9.5. İşe almada, ücret ödemede, eğitime katılmada, teşvikte, ve emekliye ayırmada; ırk, sosyal sınıf, ulus, din, yaş, özürlü, cinsiyet, medeni hal, cinsel tercihler, sendika üyeliği veya politik ilişkilere dayanan hiçbir ayrımcılık uygulanamaz.
- 9.6. Fiziksel istismar veya disiplin, fiziksel taciz tehdidi, cinsel veya diğer tacizler veya sözlü taciz veya diğer gözdağı verme şekillerinin her biri yasaktır.
- 9.7. Organizasyon, çalışanlara güvenli ve hijyenik çalışma ortamı sağlamalıdır. Olası tüm tehlikelere karşı önceden gerekli ve yeterli önlemler alınmalıdır.

- 9.8. Organizasyon, çalışanlara düzenli sağlık ve güvenlik eğitimlerini verilmelidir. Verilen eğitimler kayıt altına alınmalıdır.
- 9.9. Organizasyon tarafından çalışanlara temiz içme suyu, soyunma odaları, tuvalet, dinlenme ve yemek yeme alanları gibi ihtiyaçlarını giderecek uygun imkanlar sağlanmalıdır.
- 9.10. Tüm çalışanlara çalışma koşulları ve ücretleri hakkında yazılı bilgi verilmelidir.
- 9.11. Yukarıda belirtilen gereklilikler dışında tüm uygulamalar ulusal yasalara göre şekillendirilmelidir.

10. NUMUNE ALMA VE TEST KRİTERLERİ

- 10.1. Sertifikasyon kuruluşu gerekli gördüğü hallerde GMO testi için numune alır.
- 10.2. GMO testi "ISO 17025" e göre akredite olan laboratuvarlar tarafından yapılır.

11. LOGO KULLANIM KRİTERLERİ

GMO Free Turkish Cotton Standartına ait hammaddeyi işleyen ve ticaretini yapan sertifikalı tüm firmalar ürünlerinde kullanacakları etiketlerde standart logosunu ilgili sertifikasyon kuruluşundan onay alarak kullanabilirler. Logo kullanım hakları standartı oluşturan kurumlara aittir ve izinsiz kullanılamaz. Ürün üzerinde kullanılan logo 10 mm den küçük olamaz.

EKLER

1. TANIMLAMALAR

Ulusal Pamuk Konseyi (UPK): 5488 sayılı Tarım Kanununun 11. Madde hükmü uyarınca 05.04.2007 Tarih ve 26484 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanan “Ulusal Pamuk Konseyi Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik”e dayalı olarak kurulmuş, tüzel kişiliğe haiz bir “Sivil Toplum Kuruluşu”dur.

İzmir Ticaret Borsası (İTB): 1891 yılında kurulmuş ve faaliyetlerini 5174 Sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu’na göre yürütmekte olan kamu tüzel kişiliğe sahip kurumdur.

Sertifikasyon Kuruluşu: “TS EN ISO 17065” standardına göre akredite olmuş ve “Ulusal Pamuk Konseyi” ya da “İzmir Ticaret Borsası” tarafından yetkilendirilmiş denetim ve belgelendirme kuruluşlarını ifade eder.

Sertifika: Belgelendirme sürecinde, firma ve ürünlere ait 2 tip sertifika, sertifikasyon kuruluşu tarafından yayınlanır. Bunlar;

1. Master Sertifika: Sertifikasyon kuruluşu tarafından denetim sonuçlarının uygun olması durumunda yayınlanan, Sertifikasyon talebindeki firmanın GMO Free Turkish Cotton Standardına uygunluğunu gösteren belgedir.
2. Ürün Taşıma Sertifikası: Sertifikalı firmanın, GMO Free Turkish Cotton Standardı kapsamında satışını gerçekleştirdiği ürünlerinin, bu standart kapsamında olduğunu gösteren sertifikasyon kuruluşu tarafından yayınlanan belgedir.

Diğer Doğal Elyaf: Pamuk dışında protein bazlı hayvansal elyaflar (koyun yünü, keçi kılı, v.s.), salgı bazlı (ipek), bitkisel esaslı (keten, kenevir, jüt, v.s.) gibi elyaflardır.

Sentetik Elyaf: Sentez yoluyla üretilen polimerlerden kimyasal lif çekim yöntemleri kullanılarak elde edilen PES, PAC, Elasthane vb. gibi elyaflardır.

Rejenere Elyaf: Yapımında başlangıç maddesi olarak doğal hammadde (selüloz veya protein) kullanılan, kimyasal işlemlerle esas molekül yapısı bozulmadan elde edilen viskon, modal, tencel gibi elyaflardır.

Denetim: Sertifikasyon kuruluşu tarafından yılda en az bir kez, sertifikasyon talebindeki firmanın fiziksel olarak görülmesi ve GMO Free Turkish Cotton Standardı şartlarına uygunluğunun tespit edilmesi amacıyla gerçekleştirilen kontrollerdir.